

การเปรียบเทียบความตั้งใจและปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อความตั้งใจเลือกศึกษา วิชาชีพการพยาบาลของนักเรียนมัธยมศึกษาชั้นปีที่ 6 ในเขตภาคตะวันออกเฉียงเหนือของประเทศไทย

มณฑนา เหมชะญาตี* ลลิตา เตชะวรุฑ* จิตติยา สมบัติบุรณ์*

บทคัดย่อ

บทนำ : การเผยแพร่ภาพและข้อมูลเกี่ยวกับงานและความเสี่ยงของพยาบาล ในช่วงสถานการณ์โควิด อาจส่งผลต่อความตั้งใจเลือกศึกษาวิชาชีพพยาบาลของนักเรียนมัธยมศึกษา

วัตถุประสงค์การวิจัย : เพื่อเปรียบเทียบความตั้งใจและปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อความตั้งใจเลือกศึกษา วิชาชีพพยาบาลของนักเรียนมัธยมศึกษาปีที่ 6 ในเขตภาคตะวันออกเฉียงเหนือ ของปีการศึกษา 2553 กับ 2563

วิธีการวิจัย : การวิจัยเชิงพรรณนา เก็บข้อมูลจากนักเรียนมัธยมศึกษาปีที่ 6 ปีการศึกษา 2563 จำนวน 724 คน เลือกแบบเจาะจง และเปรียบเทียบกับข้อมูลจากฐานข้อมูล ปีการศึกษา 2553 จำนวน 733 คน เครื่องมือวิจัย คือ แบบสอบถามข้อมูลส่วนบุคคล และแบบสอบถามความคิดเห็นเกี่ยวกับการเข้าศึกษา วิชาชีพพยาบาล ส่งแบบสอบถามทางไปรษณีย์ วิเคราะห์ข้อมูลด้วยสถิติพรรณนา ไคสแควร์ ทดสอบที่ สำหรับกลุ่มอิสระ และการถดถอยพหุคูณ

ผลการวิจัย : ความตั้งใจเลือกเรียนวิชาชีพพยาบาลปีการศึกษา 2563 ลดลงกว่า 2553 อย่างมีนัยสำคัญ ทางสถิติ ($p<.001$) ปีการศึกษา 2563 เจตคติต่อวิชาชีพ การคล้อยตามความเห็นของกลุ่มคนที่มี ความสำคัญ และการรับรู้ถึงความสามารถในการศึกษาฯ ลดลงกว่า 2553 อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ($p<.001$) ปัจจัยทั้ง 3 ตัว ร่วมทำนายความตั้งใจเลือกศึกษาฯ อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ($R^2=.73$, $p<.001$) แตกต่างจากปีการศึกษา 2553 ที่คล้อยตามความเห็นของกลุ่มคนมีความสำคัญ ไม่สามารถร่วม ทำนายความตั้งใจเลือกเข้าศึกษาฯ

สรุปผล : นักเรียนมัธยมศึกษาปีที่ 6 มีความตั้งใจเลือกศึกษาวิชาชีพพยาบาลลดลง และปัจจัยที่มี อิทธิพลต่อความตั้งใจเลือกเข้าศึกษาฯ ก็เปลี่ยนไป ดังนั้นสถาบันการศึกษาพยาบาล ควรมีการศึกษา เกี่ยวกับปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อการเลือกศึกษาวิชาชีพพยาบาลตามบริบทของสังคม เพื่อนำผลมาใช้ในการ ออกแบบการสื่อสารและแนะแนวการศึกษา

คำสำคัญ : ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ ความตั้งใจเลือกศึกษา วิชาชีพการพยาบาล นักเรียนมัธยมศึกษา

*วิทยาลัยพยาบาลพระปกเกล้า จันทบุรี คณะพยาบาลศาสตร์ สถาบันพระบรมราชชนก กระทรวงสาธารณสุข

ผู้นิพนธ์ประสานงาน : มณฑนา เหมชะญาตี, E-mail: monthana@pnc.ac.th

Comparison of intentions and influencing factors for entering a nursing degree program among high school students in The Eastern Region of Thailand

Monthana Hemchayat* Lalita Dechavoot* Jittiya Sombutboon*

Abstract

Background: The dissemination of images and information in the media about the work and risks for nurses during COVID pandemic. This may have an impact on high school student's decision to enter the nursing field.

Objectives: To compare the intention and factors influencing intention to enter a nursing profession among high school students in the eastern region of Thailand, in academic year 2010 and 2020.

Methods: A descriptive study was conducted with 724 high school students from the 2020 academic year using a purposive sample and for comparison with the database of 733 students from the 2010 academic year. The research instruments consisted of a demographic questionnaire and a questionnaire regarding high school students' attitudes toward the nursing profession. The questionnaires were sent by mail. Data were analyzed using descriptive statistics, chi-square, independent t-test, and multiple regression.

Results: The number of students who intended to study nursing in academic year 2010 was statistically significantly lower than that in academic year 2020 ($p < .001$). In comparison, attitudes toward the nursing profession, subjective norms, and perceived behavioral control about studying nursing were statistically decreasing ($p < .001$). In the 2020 academic year, all 3 factors were significantly able to predict intention to study nursing 73 percent of the time ($R^2 = .73$, $p < .001$), which is different from the 2010 academic year in which subjective norms did not predict intention to study nursing.

Conclusions: Intention to study a nursing profession declined among high school students. The factor affecting the intention to study a nursing profession is also changing. Therefore, the nursing institution should explore the factors that influence the intention to study a nursing profession in the new social context. The results will be useful for designing and promoting effective communication and comprehensive educational guidance.

Keywords: eastern region, intention to study, nursing profession, senior high school students

*Prapokklao Nursing College, Chantaburi Faculty of Nursing, Phraboromarajanok Institute, Ministry of Public Health
Corresponding Author: Monthana Hemchayat, E-mail: monthana@pnc.ac.th

บทนำ

วิชาชีพพยาบาลมีบทบาทสำคัญในระบบสุขภาพของประเทศ โดยเฉพาะในสถานการณ์วิกฤตโควิด 19 ที่ทวีความรุนแรงขึ้น แต่ประเทศไทยยังคงขาดแคลนพยาบาลวิชาชีพอยู่ประมาณ 43,250 คน โดยเป็นการขาดแคลนในกระทรวงสาธารณสุขมากที่สุดประมาณ 31,250 คน และการขาดแคลนนี้จะทวีความรุนแรงมากยิ่งขึ้น¹ จากข้อมูลของสภาการพยาบาล พบว่า มีพยาบาลจำนวนมากที่มีความตั้งใจลาออกจากวิชาชีพ และมีจำนวนพยาบาลใหม่ทดแทนน้อย² ส่งผลให้ประเทศไทยมีแนวโน้มขาดแคลนพยาบาล ประกอบกับทัศนคติและการยอมรับของสังคมที่มีต่อพยาบาลเปลี่ยนแปลงไป สะท้อนจากผลการวิจัยของ รุจา ภูไพบูลย์ และคณะ³ เรื่อง ภาพลักษณ์พยาบาลไทยในสื่อหนังสือพิมพ์ ระหว่าง พ.ศ. 2547-2558 พบว่า ชาวในเชิงลบมีแนวโน้มเพิ่มขึ้นและมากกว่าชาวเชิงบวกอย่างต่อเนื่อง จากปัจจัยต่าง ๆ ที่กล่าวมาอาจส่งผลกระทบต่อความตั้งใจเข้าศึกษาวิชาชีพพยาบาลของกลุ่มคนรุ่นใหม่ (generation Z) ทำให้เกิดปัญหาการขาดแคลนพยาบาลวิชาชีพมีแนวโน้มเพิ่มขึ้น

การเปลี่ยนแปลงของสังคมและวัฒนธรรมไทยในปัจจุบันที่เกี่ยวข้องกับวิชาชีพการพยาบาล เช่น วิกฤตการณ์การแพร่ระบาดของโควิด 19 การเข้าสู่สังคมผู้สูงอายุ เครือข่ายสังคมออนไลน์ และนโยบายการเปลี่ยนแปลงประเทศไปสู่ “ประเทศไทย 4.0” เป็นปัจจัยที่มีผลกระทบต่อบทบาทหน้าที่ของพยาบาล และทัศนคติ ความคาดหวัง การยอมรับของสังคมที่มีต่อพยาบาลเปลี่ยนแปลงไป ดังจะเห็นจากในอดีตที่ผ่านมาชาวภาพลักษณ์เชิงบวกของพยาบาลวิชาชีพ ได้แก่ เป็นนางฟ้า ช่วยสังคม ชะمانบริการดีเยี่ยม เปี่ยมความรู้ นำสู่

นวัตกรรม แต่ปัจจุบันการพยาบาลถูกมองในเชิงธุรกิจมากขึ้น ประกอบกับการงานที่หนักด้วยอัตราค่าจ้างที่จำกัด ทำให้บริการพยาบาลไม่เป็นไปตามที่ผู้รับบริการคาดหวังเกิดการร้องเรียนผู้ประกอบวิชาชีพการพยาบาลทั้งจากหนังสือพิมพ์และสื่อออนไลน์ ทำให้เกิดข่าวภาพลักษณ์เชิงลบของพยาบาลวิชาชีพ ได้แก่ ทำงานไม่ดีมีข้อผิดพลาด ไม่มีมารยาท วางมาดข่มขู่ ดูอ่อนแอและไม่ก้าวหน้า หมิ่นทักท้วงหมายและมีปมชีวิตคิดฆ่าตัวตาย³

จากบริบททางสังคมที่เปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็วในระยะเวลา 10 ปีที่ผ่านมา และภาพลักษณ์ของวิชาชีพพยาบาลทั้งเชิงบวกและเชิงลบอาจส่งผลให้ความตั้งใจเลือกศึกษาวิชาชีพการพยาบาล รวมถึงปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อความตั้งใจเลือกศึกษาวิชาชีพการพยาบาลของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 6 เปลี่ยนแปลงไป นอกจากนี้ สถานการณ์วิกฤตโควิด 19 ทำให้บทบาทการทำงานของพยาบาลมีความเด่นชัดเป็นที่ยอมรับและชื่นชมของสังคมในฐานะบุคลากรด่านหน้าที่ให้การดูแลประชาชนในวิกฤตการณ์นี้ ด้วยความทุ่มเท อดทน เสียสละ และมุ่งมั่นเพื่อประโยชน์สุขและความปลอดภัยของประชาชน ส่งผลให้กระทรวงสาธารณสุขขออนุมัติตำแหน่งข้าราชการใหม่สำหรับพยาบาลวิชาชีพซึ่งทำให้วิชาชีพการพยาบาลมีความมั่นคงเพิ่มขึ้น แต่ขณะเดียวกันในสถานการณ์โควิด 19 ก็ส่งผลด้านการสนับสนุนเชิงลบด้วยเช่นเดียวกัน ได้แก่ วิชาชีพการพยาบาลมีความเสี่ยงต่อการติดเชื้อและเสียชีวิตมากกว่าบุคลากรอื่นในระบบสุขภาพ จากรายงานทางสถิติของกรมควบคุมโรค กระทรวงสาธารณสุข รายงานสถานการณ์โรคโควิด 19 ในกลุ่มบุคลากรทางการแพทย์ตั้งแต่วันที่ 1 มกราคม ถึงวันที่ 26 มิถุนายน พ.ศ. 2564 พบว่า มีจำนวน

ผู้ติดเชื้อที่มีอาชีพเป็นบุคลากรทางการแพทย์
อย่างน้อย 707 ราย⁴

สถาบันพระบรมราชชนก กระทรวง
สาธารณสุข มีหน้าที่ผลิตบัณฑิตพยาบาลเพื่อ
ตอบสนองความต้องการพยาบาลวิชาชีพ
ปฏิบัติงานหน่วยบริการสุขภาพของกระทรวง
สาธารณสุข จำนวนปีละไม่น้อยกว่า 3,500 คน
ดำเนินการโดยวิทยาลัยพยาบาลในสังกัดทั้งหมด
ทั่วประเทศจำนวน 30 แห่ง คัดเลือกบุคคลเข้า
ศึกษาจากนักเรียนมัธยมศึกษาชั้นปีที่ 6 ใช้
รูปแบบของโควตา รับตรงจากพื้นที่ร้อยละ 60.00
และระบบแอดมิทชันร้อยละ 40.00 ซึ่งการ
เปลี่ยนแปลงภาพลักษณ์ของวิชาชีพพยาบาล
โอกาสและความมั่นคงในวิชาชีพ หรือแม้แต่ความ
ไม่ปลอดภัยในการประกอบวิชาชีพ และภาระงาน
ที่เพิ่มมากขึ้น อาจส่งผลต่อความตั้งใจเลือกศึกษา
วิชาชีพการพยาบาลของนักเรียนมัธยมศึกษาชั้น
ปีที่ 6 จากการศึกษาที่ผ่านมาพบว่า เจตคติต่อ
วิชาชีพการพยาบาล การรับรู้ในความสามารถของ
ตนเองที่จะเรียนวิชาชีพการพยาบาลเป็นปัจจัย
ทำนายความตั้งใจในการเลือกศึกษาวิชาชีพการ
พยาบาล⁵ การวิจัยครั้งนี้ใช้กรอบแนวคิด ทฤษฎี
พฤติกรรมตามแผนของ Fishbein and Ajzen
ที่ได้กล่าวไว้ว่าการที่บุคคลจะกระทำพฤติกรรม
ใด ๆ นั้น บุคคลนั้นต้องมีความตั้งใจในการปฏิบัติ
พฤติกรรมก่อนจึงจะสามารถปฏิบัติพฤติกรรมนั้น
ได้ ซึ่งการแสดงพฤติกรรมของมนุษย์ จะอยู่
ภายใต้การควบคุมของความตั้งใจแสดงพฤติกรรม
หากบุคคลที่มีความตั้งใจในการในการแสดง
พฤติกรรมสูงก็มีแนวโน้มที่จะกระทำพฤติกรรมสูง
และการที่บุคคลจะมีความตั้งใจในการปฏิบัติ
พฤติกรรมนั้นมีผลมาจากปัจจัย 3 ด้าน ได้แก่
ทัศนคติต่อพฤติกรรม การคล้อยตามกลุ่มอ้างอิง
และ การรับรู้การควบคุมพฤติกรรม⁶

ดังนั้นผู้วิจัยจึงมีความสนใจที่จะศึกษาว่าใน
ปลายปีการศึกษา 2563 นี้การตัดสินใจเลือกเข้า
ศึกษาวิชาชีพการพยาบาลของนักเรียน
มัธยมศึกษาปีที่ 6 ในเขตภาคตะวันออกที่มีการ
ระบาดของโรคโควิด 19 มีการเปลี่ยนแปลงหรือไม่
และอย่างไรเมื่อเปรียบเทียบกับปีการศึกษา 2553
เมื่อ 10 ปีที่ผ่านมาที่ผู้วิจัยได้ศึกษาพบว่าเจตคติ
ต่อวิชาชีพเป็นปัจจัยที่มีอำนาจทำนายความตั้งใจ
เลือกศึกษาวิชาชีพพยาบาลเป็นอันดับหนึ่ง
รองลงมาก็คือการรับรู้ในความสามารถของตนเอง
ที่จะศึกษาวิชาชีพพยาบาล

วัตถุประสงค์การวิจัย

เพื่อศึกษาเปรียบเทียบความตั้งใจและ
ปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อความตั้งใจในการเลือกศึกษา
วิชาชีพการพยาบาลของนักเรียนมัธยมศึกษาชั้น
ปีที่ 6 ในเขตภาคตะวันออก ของปีการศึกษา 2553
กับปีการศึกษา 2563

วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยนี้เป็นการวิจัยเชิงสำรวจแบบ
ภาคตัดขวาง

ประชากรคือ นักเรียนชั้นมัธยมศึกษาชั้น
ปีที่ 6 ในเขตภาคตะวันออก ปีการศึกษา 2563
และข้อมูลจากฐานข้อมูลโครงการวิจัยการ
เปรียบเทียบความตั้งใจและปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อ
ความตั้งใจเลือกศึกษาวิชาชีพการพยาบาล
ของนักเรียนมัธยมศึกษาชั้นปีที่ 6 ในเขต
ภาคตะวันออก ในปีการศึกษา 2553

ตัวอย่าง คือ 1) ข้อมูลจากฐานข้อมูล
นักเรียนชั้นมัธยมศึกษาชั้นปีที่ 6 ปีการศึกษา
2553 จำนวน 733 คน และ 2) นักเรียนชั้น
มัธยมศึกษาปีที่ 6 ปีการศึกษา 2563 กลุ่มสาระ
การเรียนรู้วิทยาศาสตร์ ต้องเรียนรายวิชาพื้นฐาน
รวมถึงรายวิชาเพิ่มเติมสาระชีววิทยา สาระเคมี

สาระฟิสิกส์ รวมกันไม่น้อยกว่า 22 หน่วยกิต กลุ่มสาระการเรียนรู้คณิตศาสตร์ ต้องเรียนรายวิชาพื้นฐาน รวมถึงรายวิชาเพิ่มเติมรวมกันไม่น้อยกว่า 12 หน่วยกิต และกลุ่มวิชาภาษาอังกฤษ ต้องเรียนรายวิชาพื้นฐาน รวมถึงรายวิชาเพิ่มเติมรวมกันไม่น้อยกว่า 9 หน่วยกิต มีเกรดเฉลี่ยสะสมตั้งแต่ 2.50 ขึ้นไป และสมัครใจเข้าร่วมโครงการวิจัย เลือกตัวอย่างแบบเจาะจง (purposive selection) จากโรงเรียนหญิงและชายประจำจังหวัดฯ ละ 2 แห่ง รวมเป็น 16 โรงเรียน

คำนวณตัวอย่างโดยวิธีการ population survey กำหนดระดับความเชื่อมั่นที่ 95% และค่าความคลาดเคลื่อน ที่ 5% เลือกตัวอย่างแบบกรณีประชากรที่นับจำนวนได้ไม่แน่นอน (Infinite population) ได้จำนวนตัวอย่าง 384 คน เพื่อป้องกันความเสี่ยงเรื่องการตอบแบบสอบถามไม่ครบถ้วนสมบูรณ์ และวัตถุประสงค์การวิจัยที่ต้องการเปรียบเทียบกับผลการศึกษาคความตั้งใจและปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อความตั้งใจในการเลือกศึกษาวิชาชีพพยาบาลฯ ของปีการศึกษา 2553 ที่มีจำนวนตัวอย่าง 740 คน ซึ่งหลักการเปรียบเทียบนั้นขนาดของตัวอย่างแต่ละกลุ่ม ควรมีขนาดใกล้เคียงกันใกล้เคียงกัน ดังนั้นในการวิจัยครั้งนี้ผู้วิจัยจึงดำเนินการเก็บข้อมูลจำนวน 800 คน จากโรงเรียนมัธยมประจำจังหวัดทั้งโรงเรียนชายและโรงเรียนหญิง 16 แห่งๆ ละ 50 คน

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

เครื่องมือการวิจัย ประกอบด้วย 1) แบบสอบถามข้อมูลส่วนบุคคล ประกอบด้วย เพศ เกรดเฉลี่ยสะสม การศึกษาของผู้ปกครอง ผู้ดูแล บุคคลใกล้ชิดเป็นพยาบาล ฐานะทางการเงินของครอบครัว และ 2) แบบสอบถาม

ความคิดเห็นเกี่ยวกับการเข้าศึกษาวิชาชีพการพยาบาลของนักเรียนมัธยมศึกษาปีที่ 6 ของมณฑลนา เหมชะญาตี⁵ ลักษณะข้อคำถามเป็นมาตรวัดการจำแนกตามความหมายของคำ (semantic differential scale) เป็นสเกลการวัดทัศนคติ 7 ระดับ โดยแบ่งเป็นช่วงตั้งแต่ด้านซ้ายสุด คือดี และด้านขวาสุด คือไม่ดี ประกอบด้วยข้อคำถาม จำนวน 58 ข้อ ผ่านการตรวจสอบความตรงเชิงเนื้อหา (content validity) จากผู้ทรงคุณวุฒิจำนวน 3 ท่าน มีค่าความตรงตามเนื้อหา (Content Validity Index; CVI) เท่ากับ .86 และมีสัมประสิทธิ์แอลฟาของครอนบาค (Cronbach's alpha coefficient) ระหว่าง .71 ถึง .93

ข้อพิจารณาด้านจริยธรรม

การวิจัยนี้ได้รับการรับรองจากคณะกรรมการจริยธรรมวิจัยในมนุษย์ จังหวัดจันทบุรี/ เขตสุขภาพที่ 6 เลขที่ 008/64 วันที่ 29 มกราคม พ.ศ. 2564

วิธีเก็บรวบรวมข้อมูล

ภายหลังได้รับการรับรองจากคณะกรรมการ จริยธรรมวิจัยในมนุษย์ ผู้วิจัยขออนุญาตอย่างเป็นทางการจากผู้อำนวยการโรงเรียน และจัดส่งแบบสอบถามไปยังโรงเรียนทางไปรษณีย์ โดยขอความร่วมมือจากอาจารย์แนะแนวการศึกษาในการชี้แจงเกี่ยวกับการวิจัย การพิทักษ์สิทธิ์ การยินยอมให้ข้อมูลเพื่อการวิจัยของตัวอย่าง และการเก็บรวบรวมข้อมูลแล้วส่งกลับมายังคณะผู้วิจัย การวิจัยครั้งนี้ได้รับแบบสอบถามกลับคืนมาจำนวน 799 ชุด คิดเป็นร้อยละ 99.87 และมีแบบสอบถามที่ไม่สมบูรณ์จำนวน 75 ชุด ดังนั้นเหลือแบบสอบถามที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูลจำนวน 724 ชุด

การวิเคราะห์ข้อมูล

วิเคราะห์ข้อมูลทั่วไปของตัวอย่างโดยใช้สถิติเชิงพรรณนา ใช้สถิติทดสอบสำหรับกลุ่มอิสระในการเปรียบเทียบความแตกต่างของตัวแปรที่ศึกษา และวิเคราะห์ปัจจัยทำนายความตั้งใจเลือกศึกษาวิชาชีพการพยาบาลโดยใช้การวิเคราะห์การถดถอยพหุคูณ

ผลการวิจัย

1. ข้อมูลทั่วไปของตัวอย่างปีการศึกษา 2553 จำนวน 733 คน และปีการศึกษา 2563 จำนวน 724 คน ในปีการศึกษา 2553 และ 2563 ส่วนใหญ่เป็นเพศหญิง ร้อยละ 80.60 และ 71.27 ตามลำดับปีการศึกษา ปีการศึกษา 2553 ส่วนมากมีระดับคะแนน 3.51–4.00 คิดเป็นร้อยละ 38.30 และปีการศึกษา 2563 ส่วนมากมีระดับคะแนน 3.01–3.50 คิดเป็นร้อยละ 38.70 เมื่อพิจารณาความตั้งใจเลือกศึกษาวิชาชีพการพยาบาล พบว่า มีแนวโน้มลดลง โดยมีการศึกษา 2553 ตัวอย่างมีความตั้งใจเลือกศึกษาวิชาชีพการพยาบาล ร้อยละ 51.00 ส่วนปีการศึกษา 2563 มีความตั้งใจเลือกศึกษา

วิชาชีพการพยาบาล ร้อยละ 40.90

2. การเปรียบเทียบความตั้งใจในการเลือกศึกษาวิชาชีพการพยาบาลและปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อความตั้งใจในการเลือกศึกษาวิชาชีพการพยาบาล ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 6 ระหว่างปีการศึกษา 2553 กับ 2563 พบว่า คะแนนเฉลี่ยความตั้งใจในการเลือกศึกษาวิชาชีพการพยาบาลในปีการศึกษา 2563 ลดลงกว่า ปีการศึกษา 2553 ($M=.13$, $SD=2.06$ และ $M=-.43$, $SD=2.16$ ตามลำดับ) อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ($p<.001$) และปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อความตั้งใจเลือกศึกษาวิชาชีพการพยาบาลของตัวอย่าง พบว่า คะแนนเฉลี่ยเจตคติต่อวิชาชีพพยาบาลในปีการศึกษา 2563 ลดลง ($M=1.00$ $SD=1.44$ และ $M=.52$, $SD=1.60$ ตามลำดับ) คะแนนเฉลี่ยการคล้อยตามความเห็นของกลุ่มคนที่มีความสำคัญลดลง ($M=1.62$, $SD=1.29$ และ $M=1.17$, $SD=1.43$ ตามลำดับ) และคะแนนเฉลี่ยการรับรู้ถึงความสามารถในการศึกษาวิชาชีพพยาบาลลดลง ($M=.17$, $SD=1.29$ และ $M=-.19$, $SD=1.40$ ตามลำดับ) อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ($p<.001$) ดังแสดงในตารางที่ 1

ตารางที่ 1 การเปรียบเทียบความแตกต่างของค่าเฉลี่ยของความตั้งใจในการเลือกศึกษาวิชาชีพการพยาบาลและปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อความตั้งใจในการเลือกศึกษาวิชาชีพการพยาบาลของนักเรียนมัธยมศึกษาชั้นปีที่ 6 เขตภาคตะวันออก ในปีการศึกษา 2553 กับ 2563

ตัวแปร	ปี 2553 (n = 733)		ปี 2563 (n = 724)		t	p
	M	SD	M	SD		
1. ความตั้งใจในการเลือกศึกษาวิชาชีพการพยาบาล	0.13	2.06	-.43	2.16	5.03	.001
2. เจตคติต่อวิชาชีพการพยาบาล	1.00	1.44	.52	1.60	6.09	.001
3. การคล้อยตามความเห็นของกลุ่มคนที่มีความสำคัญ	1.62	1.29	1.17	1.43	6.26	.001
4. การรับรู้ถึงความสามารถในการศึกษาวิชาชีพการพยาบาล	0.17	1.29	-.19	1.40	5.14	.001

พิจารณาเปรียบเทียบแตกต่างของความตั้งใจในการเลือกศึกษาวิชาชีพการพยาบาลระหว่างตัวอย่างทั้งสองปีการศึกษา พบว่า ผลการศึกษาความแตกต่างของความตั้งใจใน

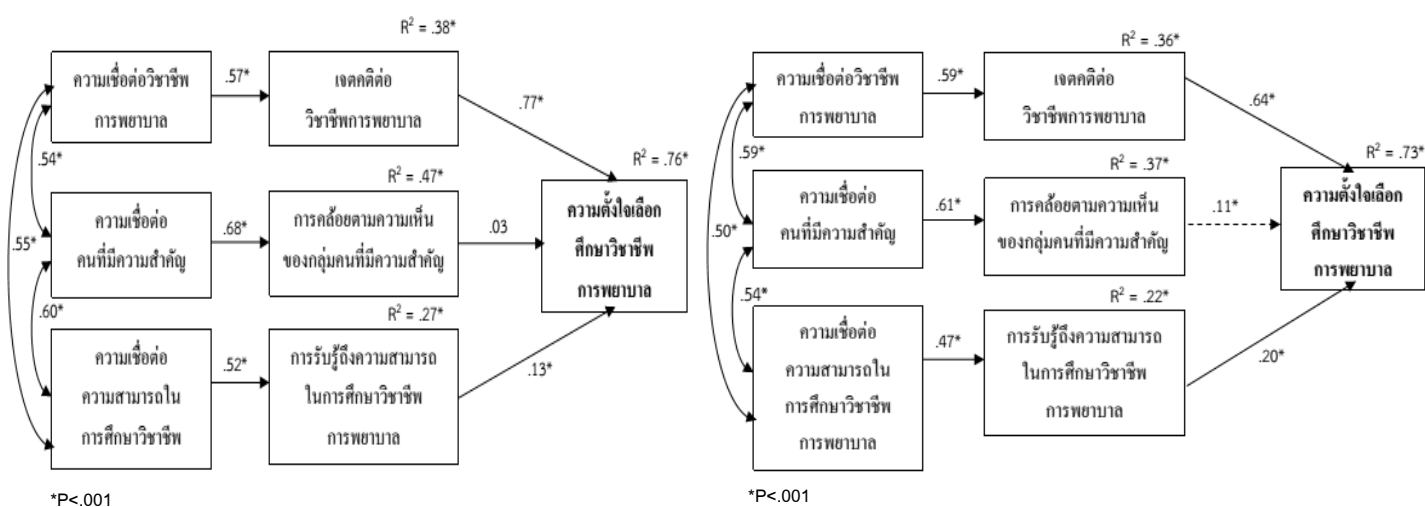
การเลือกศึกษาวิชาชีพการพยาบาลของตัวอย่างลดลง (ร้อยละ 51.00 และ 40.90 ตามลำดับ) ดังแสดงในตารางที่ 2

ตารางที่ 2 เปรียบเทียบความแตกต่างของความตั้งใจในการเลือกศึกษาวิชาชีพการพยาบาลระหว่างนักเรียนมัธยมศึกษาชั้นปีที่ 6 เขตภาคตะวันออกเฉียงเหนือปีการศึกษา 2553 (n = 733) และ 2563 (n=724)

ตัวแปร	ความตั้งใจในการเลือกศึกษาวิชาชีพการพยาบาล				$\chi^2(df)$	p
	กลุ่มตั้งใจ		กลุ่มไม่ตั้งใจ			
	จำนวน	ร้อยละ	จำนวน	ร้อยละ		
นักเรียน ม.6 ปีการศึกษา 2553	374	51.00	359	49.00	15.07 (1)	.001
นักเรียน ม.6 ปีการศึกษา 2563	296	40.90	428	59.10		.001

3. ปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อความตั้งใจเลือกศึกษาวิชาชีพการพยาบาล ผลการศึกษา พบว่า ปีการศึกษา 2553 ปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อความตั้งใจเลือกศึกษาวิชาชีพการพยาบาล คือ เจตคติต่อวิชาชีพ ($\beta=.77, p<.001$) การรับรู้ในความสามารถของตนเองที่จะศึกษาวิชาชีพการพยาบาล ($\beta = .13, p<.001$) ส่วนการคล้อยตามความเห็นของกลุ่มคนที่มีความสำคัญไม่เป็นปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อความตั้งใจเลือกศึกษาวิชาชีพการพยาบาล ($\beta = .03, p=.21$) และปัจจัยทั้งสามสามารถร่วมทำนายความตั้งใจเลือกศึกษาวิชาชีพการพยาบาล

ร้อยละ 76.00 อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ($R^2 = .76, p < .001$) เมื่อเปรียบเทียบกับปีการศึกษา 2563 พบว่า ปัจจัยทั้งสามมีอิทธิพลต่อความตั้งใจเลือกศึกษาวิชาชีพการพยาบาล คือ เจตคติต่อวิชาชีพ ($\beta = .64, p < .001$) การคล้อยตามความเห็นของกลุ่มคนที่มีความสำคัญ ($\beta = .11, p < .001$) และการรับรู้ในความสามารถของตนเองที่จะศึกษาวิชาชีพการพยาบาล ($\beta = .20, p < .001$) โดยทั้งสามร่วมทำนายความตั้งใจเลือกศึกษาวิชาชีพการพยาบาล ร้อยละ 73.00 อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ($R^2 = .73, p < .001$) ดังแผนภาพที่ 1

แผนภาพที่ 1 Standardized path coefficients (β) และ squared correlations (R^2) ในการทำนายความตั้งใจเลือกศึกษาวิชาชีพการพยาบาลของตัวอย่างในปีการศึกษา 2553 และ 2563

อภิปรายผล

ผู้วิจัยอภิปรายผลการศึกษาเปรียบเทียบความตั้งใจในการเลือกศึกษาวิชาชีพการพยาบาลและปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อความตั้งใจในการเลือกศึกษาวิชาชีพการพยาบาลของนักเรียนมัธยมศึกษาชั้นปีที่ 6 ในเขตภาคตะวันออก ในปีการศึกษา 2553 กับปีการศึกษา 2563 ดังนี้

1. นักเรียนมัธยมศึกษาชั้นปีที่ 6 มีความตั้งใจในการเลือกศึกษาวิชาชีพการพยาบาลลดลงเมื่อเปรียบเทียบกับ 10 ปีที่ผ่านมา เมื่อเปรียบเทียบค่าเฉลี่ยของคะแนนความตั้งใจเลือกศึกษา และปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อความตั้งใจเลือกเข้าศึกษา ประกอบด้วยเจตคติต่อวิชาชีพ การคล้อยตามความเห็นของกลุ่มคนที่มีความสำคัญ และการรับรู้ถึงความสามารถในการศึกษาฯ ลดลงอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ในปีการศึกษา 2563 เมื่อเปรียบเทียบกับ ปีการศึกษา 2553 ทั้งนี้เนื่องจาก วัยรุ่นปัจจุบันส่วนใหญ่มักเลือกประกอบอาชีพที่เด่นและโก้มากกว่าจะพิจารณาจากความสามารถ ความสนใจ ความรัก ของตนเองในการที่จะประกอบอาชีพนั้น ซึ่งจากสถิติการสำรวจอาชีพในฝันวัยรุ่นปี พ.ศ. 2563 พบว่าวัยรุ่นไทยมีความสนใจในอาชีพ “ยูทูบเบอร์” ติดอันดับ 1 ใน 3 แต่ขณะเดียวกันอาชีพพยาบาลไม่ติดอันดับ 1 ใน 10 ของความสนใจในปัจจุบันซึ่งแตกต่างจากอาชีพในฝันของวัยรุ่นในอดีตที่อาชีพพยาบาลมักติดอันดับยอดนิยมของวัยรุ่นเสมอมา ทั้งนี้เพราะวัยรุ่นปัจจุบันเป็นกลุ่มคน GEN Z ซึ่งเป็นกลุ่มที่เติบโตมากับเทคโนโลยี คำนึงกับการใช้สมาร์ทโฟน แท็บเล็ต คอมพิวเตอร์ อินเทอร์เน็ต มาตั้งแต่เด็กจึงไม่น่าแปลกใจว่าภาพรวมของคำตอบในปีนี้จะเห็นความเป็นดิจิทัลมากขึ้นเรื่อยๆ นอกจากนี้จากสถานการณ์การแพร่ระบาดของโรคโควิด 9 ทำให้บุคลากรทางการแพทย์

พยาบาลต้องทำงานหนัก มีความเครียด และมีอารมณ์ซึมเศร้า⁷ จึงทำให้ความตั้งใจในการเลือกศึกษาวิชาชีพการพยาบาลของนักเรียนมัธยมศึกษาชั้นปีที่ 6 ปีการศึกษา 2563 ลดลงสอดคล้องกับการศึกษาเรื่องภาพลักษณ์พยาบาลเชิงวิชาชีพตามการรับรู้ของนักเรียนมัธยมศึกษาตอนปลายในภาคตะวันออก พบว่าการรับรู้ข่าวสารของนักเรียนมัธยมปลายเกี่ยวกับพยาบาลมีความสัมพันธ์กับการรับรู้ภาพลักษณ์ของพยาบาลเชิงวิชาชีพ⁸

2. การคล้อยตามความเห็นของกลุ่มคนที่มีความสำคัญ เจตคติต่อวิชาชีพการพยาบาล และการรับรู้ความสามารถในการศึกษาวิชาชีพการพยาบาลมีความสัมพันธ์กับความตั้งใจเลือกศึกษาวิชาชีพการพยาบาลของนักเรียนมัธยมศึกษาชั้นปีที่ 6 ในปี พ.ศ. 2563 โดยปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อความตั้งใจเลือกศึกษาวิชาชีพการพยาบาลของนักเรียนมัธยมศึกษาชั้นปีที่ 6 มากที่สุดคือการคล้อยตามความเห็นของกลุ่มคนที่มีความสำคัญ รองลงมาคือ เจตคติต่อวิชาชีพการพยาบาล และการรับรู้ความสามารถในการศึกษาวิชาชีพการพยาบาล ซึ่งแตกต่างจากผลการศึกษาเมื่อ 10 ปีที่ผ่านมา ที่พบว่าการคล้อยตามความเห็นของกลุ่มคนที่มีความสำคัญไม่มีความสัมพันธ์กับความตั้งใจเลือกศึกษาวิชาชีพการพยาบาล ทั้งนี้เนื่องจากการที่ตัวอย่างมีทัศนคติต่อการศึกษาวิชาชีพการพยาบาล ทั้งด้านบวกและด้านลบหรือการคล้อยตามกลุ่มอ้างอิง ซึ่งเป็นบุคคลที่มีความสำคัญต่อการความตั้งใจเลือกศึกษาวิชาชีพการพยาบาล เช่น พ่อ/แม่ เพื่อน ตลอดจนการรับรู้ความสามารถการควบคุมพฤติกรรมบุคคลเชื่อว่าตนเองจะมีความสามารถของตนเองในการศึกษาวิชาชีพการพยาบาลจะมีความตั้งใจ

เลือกศึกษาวิชาชีพการพยาบาล ซึ่งเป็นไปตาม ทฤษฎีแนวคิดทฤษฎีพฤติกรรมตามแผน⁶ ผลการศึกษาครั้งนี้สอดคล้องกับการศึกษาที่ผ่านมาที่พบว่า ปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อการตัดสินใจเลือกศึกษาต่อของนักเรียนคือเพื่อนและรุ่นพี่ ทั้งนี้เพราะจิตวิทยาพัฒนาการในช่วงวัยรุ่น เพื่อนจะเป็นผู้มีอิทธิพลต่อชีวิตมากที่สุด⁹

ดังนั้นจึงทำให้มีวัยรุ่นเป็นจำนวนมากที่ตัดสินใจเลือกเรียนเพื่อการประกอบอาชีพตามเพื่อน เพียงเพราะว่าต้องการเรียนหรืออยู่รวมกลุ่มเดียวกับเพื่อนที่ใกล้ชิด และการที่ภาพลักษณ์ที่มีต่อวิชาชีพการพยาบาลที่ปรากฏต่อสื่อสาธารณะในปัจจุบันนั้นเป็นอาชีพที่ทำงานหนัก ต้องเผชิญกับความเครียดสูงทั้งจากผู้ป่วยและผู้ร่วมวิชาชีพ เสี่ยงต่ออันตรายที่จะเกิดการเจ็บป่วยหรือเสียชีวิตจากการปฏิบัติงาน และค่าตอบแทนที่ได้รับน้อยไม่คุ้มค่า ทำให้เจตคติของวัยรุ่นปัจจุบันที่มีต่อวิชาชีพการพยาบาลเปลี่ยนแปลงจากอดีตซึ่งมีเจตคติที่ดีต่อวิชาชีพการพยาบาลในเรื่องเป็นผู้มีความเมตตา มีความอดทน สอดคล้องกับการศึกษา ที่พบว่าเจตคติต่อวิชาชีพการพยาบาลของนักศึกษาพยาบาลคือเป็นงานที่สร้างกุศล เป็นวิชาชีพที่หางานง่าย และรู้สึกภูมิใจที่ได้ ปฏิบัติงานในการช่วยเหลือเพื่อนมนุษย์ให้มีสุขภาพดี¹⁰ และการศึกษาทัศนคติต่อวิชาชีพพยาบาลของเจนเนอเรชั่นซีต่อวิชาชีพพยาบาลคือ ผู้ประกอบวิชาชีพพยาบาลเป็นผู้มีความเมตตาและเป็นผู้มีความอดทน¹¹ และการศึกษาครั้งนี้ตัวอย่างส่วนใหญ่ (ร้อยละ 72.00) มีผลการเรียนอยู่ในระดับดี (คะแนนสะสมมากกว่า 3.00) และประกอบกับปัจจุบันนักเรียนมัธยมปลายมีโอกาสรียนรู้การทำงานด้านวิชาชีพการพยาบาลโดยมีวิชาเลือกทางด้านสุขภาพในแผนการเรียนและเปิดโอกาส

ให้นักเรียนมีประสบการณ์การฝึกปฏิบัติงานในโรงพยาบาล ทำให้ตัวอย่างประเมินความสามารถของตนเองในการศึกษาวิชาชีพการพยาบาลได้ และยังสอดคล้องกับการศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างเจตคติต่อวิชาชีพการพยาบาล ปัจจัยที่ส่งผลต่อความตั้งใจ กับความตั้งใจในการประกอบวิชาชีพการพยาบาลของนักศึกษาพยาบาล ที่พบว่า เจตคติต่อวิชาชีพการพยาบาล ความเชื่อและการประเมินผลเกี่ยวกับการประกอบวิชาชีพ ความเชื่อและแรงจูงใจที่จะคล้อยตามกลุ่มอ้างอิง การรับรู้ความสามารถของตนในการประกอบ วิชาชีพ มีความสัมพันธ์ทางบวกกับความตั้งใจในการประกอบวิชาชีพการพยาบาล¹²

3. การคล้อยตามความเห็นของกลุ่มคนที่มีความสำคัญ เจตคติต่อวิชาชีพการพยาบาล และการรับรู้ความสามารถในการศึกษาวิชาชีพการพยาบาล ร่วมทำนายความตั้งใจเลือกศึกษาวิชาชีพการพยาบาลได้ ร้อยละ 73.00 แต่แตกต่างจากผลการศึกษา ในปีการศึกษา 2553 ที่การคล้อยตามความเห็นของกลุ่มคนมีความสำคัญ ไม่สามารถร่วมทำนายความตั้งใจเลือกเข้าศึกษาวิชาชีพการพยาบาลได้ ทั้งนี้เนื่องจากสถานการณ์ของสังคมในปัจจุบันที่มีการแพร่ระบาดของโควิด 19 ส่งผลกระทบทั้งในระดับสังคมโลกและประเทศ ทำให้เกิดการเปลี่ยนแปลงทั้งด้านเศรษฐกิจ การเมือง และชีวิตความเป็นอยู่ของบุคคล ซึ่งในภาวะวิกฤติการณ์นี้วิชาชีพพยาบาลเป็นวิชาชีพที่ได้รับความสนใจ ได้รับการยกย่องเชิดชูและมีบทบาททางสังคมในฐานะกลุ่มบุคคลที่เสียสละช่วยเหลือสังคม เป็นประกอบกับวิชาชีพพยาบาลวิชาชีพที่เป็นความต้องการของสังคม เนื่องจากเป็นวิชาชีพที่ยังขาดแคลนอยู่เป็น

จำนวนมากเมื่อเปรียบเทียบกับสัดส่วนของประชากรของประเทศ¹ ทำให้รัฐบาลเปิดบรรจุตำแหน่งพยาบาลวิชาชีพเป็นข้าราชการจำนวนมาก ทำให้เกิดความมั่นคงในชีวิต เป็นผลให้กลุ่มอ้างอิง ได้แก่ บุคคลหรือกลุ่มบุคคลที่มีความสำคัญ เช่น พ่อแม่ ญาติ อาจารย์ ของนักเรียนมีทัศนคติที่ดีต่อวิชาชีพพยาบาลและต้องการให้นักเรียนเข้าเรียนเพื่อความมั่นคงของชีวิตในอนาคต ซึ่งเป็นไปตามทฤษฎีการคล้อยตามกลุ่มอ้างอิง⁶ ที่กล่าวไว้ว่า บุคคลจะกระทำพฤติกรรมขึ้นอยู่กับความเชื่อเกี่ยวกับทัศนคติของกลุ่มอ้างอิงที่จะสนับสนุนหรือไม่สนับสนุน อีกทั้งนักเรียนปัจจุบันได้มีโอกาสฝึกประสบการณ์ทางการพยาบาลในสถานการณ์จริงร่วมกับการเรียนวิชาหลักและวิชาเลือกทำให้นักเรียนได้รับการพัฒนาการรับรู้ความสามารถของตนเองเกี่ยวกับความสามารถในการกระทำสิ่งใดสิ่งหนึ่งค้นพบความเป็นตัวตนของตนเอง (self-mastery) จะทำให้นักเรียนรับรู้ว่าเขาจะสามารถที่จะประสบความสำเร็จได้¹³ นอกจากนี้การรับรู้ความสามารถของตนเองยังเกิดขึ้นได้หากบุคคลรอบข้างมีการเสริมแรง และสนับสนุนว่าบุคคลนั้นสามารถกระทำสิ่งนั้น ๆ ได้สำเร็จจากการพูดคุย¹⁴ สอดคล้องกับการศึกษาที่ผ่านมาที่พบว่า ทัศนคติและการประเมินผลเกี่ยวกับการประกอบวิชาชีพ และแรงจูงใจที่จะคล้อยตามกลุ่มอ้างอิง สามารถร่วมกันทำนายความตั้งใจในการประกอบวิชาชีพการพยาบาลของนักศึกษาพยาบาลได้¹²

สรุปและข้อเสนอแนะ

สรุป

ปัจจุบันนักเรียนมัธยมศึกษาปีที่ 6 มีความตั้งใจเลือกศึกษาวิชาชีพการพยาบาล

ลดลง และปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อความตั้งใจเลือกเข้าศึกษาวิชาชีพการพยาบาลก็เปลี่ยนไป ดังนั้นสถาบันการศึกษาพยาบาล ควรมีการศึกษาเกี่ยวกับปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อการเลือกศึกษาวิชาชีพการพยาบาลตามบริบทของสังคม เพื่อนำผลมาใช้ในการออกแบบการสื่อสารและแนะแนวการศึกษาให้กว้างขวางมากขึ้น

ข้อเสนอแนะ

ข้อเสนอแนะในการนำผลการวิจัยไปใช้

1. สถาบันการศึกษาพยาบาลควรสร้างเจตคติที่ดีต่อวิชาชีพการพยาบาลเผยแพร่ต่อนักเรียนระดับมัธยมศึกษาชั้นปีที่ 1-3 ทั้งโดยตรงและทางสื่อสังคมออนไลน์ เช่น การสร้างเน็ตไอดอลทางวิชาชีพการพยาบาล
2. สถาบันการศึกษาพยาบาลควรพัฒนานักศึกษาให้เห็นคุณค่าของบทบาทวิชาชีพการพยาบาลควบคู่กับทักษะความรู้ด้านวิชาการ
3. สถาบันการศึกษาพยาบาลควรพิจารณากลุ่มเป้าหมายที่รับเข้าศึกษาเพิ่มขึ้นจากนักเรียนมัธยมศึกษาชั้นปีที่ 6 เช่น กลุ่มบุคคลที่สำเร็จการศึกษาระดับอนุปริญญาหรือปริญญาตรีสาขาอื่นๆ

ข้อเสนอแนะในการวิจัยครั้งต่อไป

1. ควรมีการศึกษาเกี่ยวกับปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อการเลือกศึกษาวิชาชีพการพยาบาลตามบริบทของสังคม เพื่อนำผลมาใช้ในการออกแบบการสื่อสารและแนะแนวการศึกษา
2. ควรมีการศึกษาผลของกระบวนการสร้างเจตคติที่ดีต่อวิชาชีพการพยาบาลในกลุ่มนักเรียนระดับมัธยมศึกษาตอนต้นต่อความตั้งใจในการศึกษาวิชาชีพพยาบาล

References

1. Srisuphan W, Sawaengdee K. Policy

- recommendations for crisis of nursing shortage in Thailand. Thai Journal of Nursing Council. 2012;27(1):5-12. (in Thai).
2. Sawaengdee K, Tangcharoensathien V, Theerawit T, Thungjaroenkul P, Thinkhamrop W, Prathumkam P, et al. Thai nurse cohort study: cohort profiles and key findings. BMC Nurs. 2016;15(10):1-12. doi 10.1186/s12912-016-0131-0.
3. Phuphaibul R, Chinlumpraser N, Kedsumpun Y. Image of Thai nurses in newspapers between 2004 and 2015. Thai Journal of Nursing Council. 2017;32(1):5-17. (in Thai).
4. Department of disease control. Coronavirus disease 2019 situation report. [internet]. 2021 [cited 2021 Oct 19]; Available from: <https://ddc.moph.go.th/viralpneumonia.file/situation/situation-no541-270664.pdf>. (in Thai).
5. Hemchayat M, Sittiwach R, Chalermkittichai S. Comparing the intentions and influencing factors to enroll in a nursing program among senior high school students in the Eastern region of Thailand in the academic year 2004 and 2010. Journal of Phrapokklao Nursing College. 2011;22(2):28-49. (in Thai).
6. Ajzen I. The theory of planned behaviour: Reactions and reflections. Psychol Health. 2011;26(9):1113-27. doi: 10.1080/08870446.2011.613995.
7. Sangsirilak A, Sangsirilak S. Stress and depressed mood in healthcare workers during COVID-19 outbreak. Journal of Psychiatric Association of Thailand. 2020; 65(4):401-8. (in Thai).
8. Kummanang R, Chaimongkol N, Rattanajarana S, Wongsuttitham S. Image of professional nurse as perceived by high-school students in the Eastern region. The Journal of Faculty of Nursing Burapha University. 2017;25(4):11-20. (in Thai).
9. Pithayanukul S, Chara-um D, Thongon M. Reasons and interests for occupational and educational choices of senior high school students in Phra Nakhon Si Ayutthaya and neighboring provinces. In the 9th Hatyai National and International Conference. 20th-21st July 2018; Thailand. Hatyai: Hatyai university; 2018. (in Thai).
10. Kuariyakul A, Yostawee K, Intichoti N, Nountong W, Inpanao W. Attitude toward the nursing profession of nursing students of Boromarajonani College of Nursing, Uttaradit. Journal of Health Science Research. 2012;6(1):18-26. (in Thai).
11. Onsri P. The attitude toward nursing profession among the generation Z population: The secondary school case study. Journal of The Royal Thai Army Nurses. 2017;18(3):170-9. (in Thai).
12. Chansakul S. The relationship between attitude toward nursing profession, factors affecting intention and the nursing professional intention of nurse students in Eastern Asia university. Journal of Nursing Siam University. 2018;19(37):119-34. (in Thai).

13. Coué E. Self mastery through conscious autosuggestion. In Self Mastery Through Conscious Autosuggestion. Routledge; 2021.
14. Pandee M, Chalong P, Chukaeo O, Sitthitunyagum B, Jantarach V. Same but different: motivation from diverse perspectives. Veridian E-Journal, Silpakorn University, International (Humanities, Social Sciences and Arts). 2017;10(4):305-18. (in Thai).